Професійна та соціальна приналежність персонажів виражається також за допомогою прикладки, що вживається перед антропоетонімом. Вона може вказувати на сімейні зв'язки *Auntie Gwen, Widow Brewster*, на ранг або титул *King Henry, Earl Robert, King William, Earl Bartholomew*, *Lord Percy, Lord William, Lord Robert, Lady Aliena, Lady* Isabella, на професійну приналежність *Master John, Master Saddler*, на церковний сан *Prior Philip, Abbot Peter, Bishop Henry, Bishop Rodger, Prior James, Brother John, Archdeacon Waleran.*

Отже все сказане дає змогу зробити висновок, що поетоніми відрізняються від власних імен, мають свою специфіку в кожному окремому творі та всі вищезгадані антропоетоніми крім номінативної виконують також характеризуючу (характеризують персонаж як особистість), соціологічну (вказують на середовище, суспільну та національну приналежність персонажа), локалізуючу (співвідносять фабулу твору з певними просторово-часовими координатами) та експресивну (виражають експресивні та емоційні можливості власних імен) функції. Але поетонімосфера передбачає вивчення абсолютно всіх поетонімів художнього твору, тому вивчення інших типів фреймів у творі Кена Фоллетта «The Pillars of the Earth» є предметом подальшого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Горбаневский М. В. Ономастика в художественной литературе: Филологические этюды. – М. : Изд-во УДН, 1988. – 88 с.
2. Калінкін В.М. Поетика оніма. – Донецьк : Юго-Восток, 1999. – 408 с.
3. Калинкин В. М. От литературной ономастики к поэтонимологии / В. М. Калинкин // Логос ономастики. – 2006. – № 1. – С. 81-89
4. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе // Филологические науки. – 1986. – № 4.
5. Карпенко О. Ю. Ментальна організація власних назв // Мовознавство. – 2004. – № 4. – С. 25-34
6. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
7. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. – М. : Наука, 1973. – 368с.
8. Суперанская А. В. Как вас зовут? Где вы живете? – М.: Наука, 1964. – 95с.
9. Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. Учебное пособие. – Ленинград, 1991. – 104 с.
10. Чигирева А. В. Стилистические функции антропонимов в романах Ч. Диккенса «Приключения Оливера Твиста», «Домби и сын», «Крошка Доррит» / А. В. Чигирева, В. А. Бондарь // Восточноукраинский лингвистический сборник. – Вип. 7. – Донецьк : Донеччина, 2001. – С. 104-117
11. Follett, Ken. The Pillars of the Earth. – London : Pan Books, 1990. – 1076 p.
12. Follett, Ken. – [Electonic resource]. – 11.01.2010. – Режим доступу http://www.ken-follett.com/bibliography/the_pillars_of_the_earth.html

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Мініна – аспірантка кафедри англійської філології Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов.
Наукові інтереси: поетична ономастика.

ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПОНЯТЬ І ВІДПОВІДНИХ МОВНИХ ЗНАКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕРМІНІВ

Лариса ПОМІГУЄВА (Прилуки, Україна)

Автор статті розкриває сутність поняття «термін», проблеми засвоєння сільськогосподарських термінів, розглядає будову понятійної системи сільськогосподарських термінів, враховуючи їх лінгвістичні особливості.

The author of the article deals with the essence of the concept «term», problems of agricultural terms mastering, analyses the structure of their conceptual system taking into account their linguistic features.

Соціальні потреби суспільства спонукають науковців до досліджень термінологічних понять певних галузей і сфер, що й пояснює бурхливий розвиток термінології у 20 столітті. Якщо ми аналізуємо організацію суспільств і їх представницькі ідеології, ми можемо встановити причини появи організованої, систематичної термінології і пояснити важливість її вивчення.

У даний час, ми свідчимо парадоксальне явище в термінах статусу мов: з одного боку є тенденція у напрямку до монолінгвізму, що виправдано потребою в ефективній комунікації; з іншого боку, національні мови визнаються як природні інструменти комунікації в усіх сферах застосування.

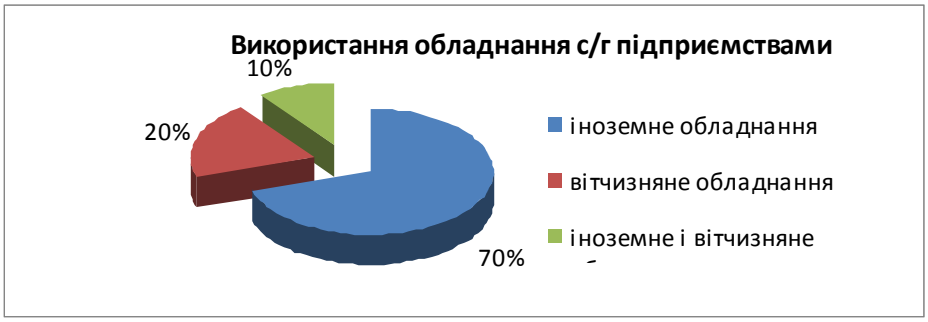

Діаграма 1. Моніторинг використання обладнання вітчизняними підприємствами

Багато сільськогосподарських підприємств, угідь, виробничих і обслуговуючих кооперативів, приватних фермерських господарств переходять на нові форми роботи, використовуючи при цьому нові технології та обладнання, яке надходить з країн Європи. Виникає проблема використання нового обладнання, яка веде до необхідності запрошувати представників іноземної установи, що відповідає за постачання обладнання. Іноземні представники інсталюють, інструктують вітчизняних виробників. Проведене дослідження імпорту і встановлення іноземного обладнання вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами Прилуцького району Чернігівської області довело, що 70% таких мають проблеми роботи з інноваційними технологіями через брак знань сільськогосподарських та технічних термінів.

Знання термінів веде до успіху виробництва підприємств. Виникає потреба у навчанні кваліфікованих працівників технічних та сільськогосподарських термінів. Таку підготовку здійснюють викладачі вищих навчальних закладів. Одним із таких навчальних закладів є Прилуцький агротехнічний коледж. Студенти землевпорядних, гідромеліоративних, механізованих спеціальностей опрацьовують спеціальні тексти англійською мовою, які містять велику кількість сільськогосподарських наукових термінів. Після проведення зрізів знань англійських термінів серед студентів 2 курсу різних технічних спеціальностей та спостереження за їх роботою на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням протягом IV семестру 2008-2009 н.р. були виявлені проблеми засвоєння сільськогосподарських термінів:

- неточне вираження поняття терміна;
- перетинання значення термінів з іншими термінами;
- неправильне визначення терміну через його залежність від контексту;
- відсутність знань студентів про словотворчі елементи;
- невідповідність понять і термінів.

Рівень засвоєння сільськогосподарських термінів студентами 2 курсу технічних спеціальностей агротехнічного коледжу представлений у діаграмі 2: високий – 15%, середній – 25%, достатній – 20%, низький – 40%.

Діаграма 2. Моніторинг засвоєння сільськогосподарських термінів студентами Прилуцького агротехнічного коледжу

Міра сприйняття будь-якої наукової інформації визначається знанням спеціальних термінів, оскільки саме вони складають її основу, чи то навчальний посібник, наукова стаття

або інструкція, новий програмний продукт або інтернет-ресурс. Для побудови понятійної системи сільськогосподарських термінів слід враховувати їх лінгвістичні особливості.

Терміни є основним компонентом наукового стилю, і в спеціальному науковому тексті в принципі недопустимі заміни терміну еквівалентами і нетермінологічною лексикою. Услід за першим вживанням терміну можуть вживатися або той же термін, або його скорочені варіанти: абревіатури і терміни з пропущеними малоінформативними елементами. Учені постійно стикаються з проблемою позначення того або іншого поняття, явища або феномену. Тому термінологія завжди була в центрі уваги учених-лінгвістів.

Дослідження останніх років [2; 3; 4] досить переконливо показали, що термінологічні системи точних наук складаються із загальнонаукових термінів, слів і словосполук, що наближаються до семіотичної системи, що позначає ті або інші формули і поняття, і, нарешті, чисто семіотичних утворень. Так, наприклад, якщо ми звернемося до сільськогосподарської термінології, ми знайдемо там такі слова, як *flower (blossom), food (meal), head (main part),* що відносяться до загальнонаукової сфери і навіть є абсолютно загальноприйнятими в нашому повсякденному житті. У фермерстві використовуються такі слова, *як cultivation, nectarine* та ін., які відносяться власне до сільського господарства і в більшості випадків зрозумілі лише фахівцям. Аналогічна ситуація спостерігається і в терминосистемах інших точних наук.

У теорії термінознавства виділяються три прийоми термінотворчості: транспозиція, запозичення і калькування. Ці прийоми відомі і описані в лінгвістиці. Найцікавішим же, як нам здається, є четвертий прийом термінотворчості – менталізація. Сутність цього прийому полягає в переході з понятійного на складніший і розгалужений фоновий рівень. При перекладі розглядається не початкове слово-термін, а лише якась семантична доля з його смислового об'єму.

Сільськогосподарська термінологія англійської мови є підсистемою системи термінології аграрного господарства, що розвивається. Вона широко використовує всі ресурси загальнонаціональної англійської мови: словотворчі елементи, неологізми, словосполуки, препозитивні і постпозитивні розміщення часток, переосмислення родового терміну і ін. Термінологічна лексика є одним з основних способів поповнення словникового складу мови. Дійсно, ускладнення конструкцій сільськогосподарських машин, використання наукових досягнень в агрономії, машинознавстві, тваринництві та рослинництві викликають появу безлічі нових термінів.

Питання відбору сільськогосподарських термінів пов'язане з основними питаннями сучасного термінознавства – відмежувань терміну від не терміну, про склад терміну і методику його виділення з науково-технічного тексту.

Під терміном лінгвісти розуміють спеціальне слово або словосполучення, яке використовується у певній професійній сфері за особливих умов. Терміни протиставлені загальній лексиці також тим, що вони пов'язані з певною науковою концепцією: у терміні відбиваються результати наукових досліджень і їх теоретичне осмислення. Термін є словесним позначенням поняття, що входить у систему понять певної галузі професійних знань. Більш того, на практиці критерієм розмежування терміну і не терміну часто служить наявність або, відповідно, відсутність дефініції.

У роботах науковців [5; 6] перераховуються наступні властивості ідеального терміну:

- термін повинен відноситися безпосередньо до поняття, він повинен виражати поняття ясно;
- термін не повинен мати синонімів;
- значення терміну має бути точним і не повинно перетинатися із значеннями з інших термінів;
- значення терміну не повинне залежати від контексту [5;6].

Обмеження понятійно-термінологічної системи однією областю знання призводить до формування своїх особливих базових понять в кожній області. Ці поняття спираються не на строгі дефініції, а на сталі терміни, які використовуються на практиці. Така система,

звичайно, має ряд недоліків, які характерні для будь-якої галузі знань. Основними недоліками термінології, яка природно склалася, є:

1. Багатозначність (полісемія), коли один і той же термін застосовується для позначення різних понять.
2. Синонімія. У цьому випадку одному і тому ж поняттю відповідає декілька різних термінів.
3. Відсутність чітких визначень (дефініцій) для багатьох, часто основних (базових) термінів. Це веде до виникнення так званих «наукових діалектів», які часто є незрозумілими фахівцям навіть із суміжних галузей знання.
4. Неточність термінології, коли буквальне, інколи «побутове» значення терміну насправді не відповідає змістові описуваного ним поняття.
5. Громіздкість, а інколи і складна вимова ряду термінів.
6. Недетермінованість ряду важливих понять.
7. Відсутність чіткої системи в побудові сукупності використаних термінів, які в той же час змістовно пов'язані між собою.
8. Порушення норм і правил української мови.

Це означає, що в ідеальних випадках має бути встановлена однозначна відповідність між поняттями і термінами в конкретній області. Для термінологічної системи найкращою ситуацією є відсутність синонімії, омонімії, полісемії. Для виділення термінологічних словосполучень іменника з прикметником необхідно визначати однорідність визначень іменника і, якщо воно виражає одне поняття в рамках певної області, то воно фіксується незалежно від кількості слів, які входять до його складу. Наприклад: *corn-moths, corn-sheller, red beet, sugar beet, sweet grass, sweet potatoes*, *yellow dyes, yellow fever*.

До найважливіших властивостей термінологічної лексики належить її іменний характер у зв'язку з тим, що іменників у термінології більше, ніж інших частин мови, які найчастіше можуть виступати як елементи складеного терміну *sympathetic nerve*, *yielding capacity*, *woolen rags, self-fertilization, planting time, igneous rock, coarse-drained sandstone,* але самостійного значення не мають. Необхідно відзначити, що не у всіх випадках слід виключати із складу термінологій прикметники, дієприкметники і дієслова, оскільки вони так само, як і іменники, можуть виражати і позначати спеціальні поняття процесу і ознаки. До термінів необхідно віднести багатокомпонентні субстантивні поєднання і їх скорочення. Серед них можуть бути словосполучення, значення яких складаються з декількох значень компонентів і терміни-фразеологізми, значення яких не є сумою значень його компонентів *("domestic prairie" or 'out of site out of mind' effects)*.

Сільськогосподарські терміни мають всі словосполучення, які позначають професійні різні поняття, що відносяться до базового як «ціле» для частини, або що знаходяться з ним в різних асоціативних стосунках. При цьому кількість слів у словосполученні може варіювати від двох до п'яти-шести. Наприклад: *hay making machines*, *hand weeding plough pans, short term green manures, hand pushed wheel hoes, corn measuring bulk.*

У процесі відбору термінів стає ясно, що використання того або іншого терміну визначається сільськогосподарською спеціалізацією і не може розглядатися незалежно від цього розділу, оскільки нерозривний зв'язок термінів з понятійними категоріями, їх системна організація усередині термінологічного (семантичного) поля має на увазі необхідність одночасної класифікації термінів разом з їх вивченням. Крім того, деякі похідні терміни і сам термін використовуються в різних розділах, мають свої особливості, вимагають тлумачення поняття, що стоїть за ними, з точки зору його використання на практиці і мають бути описані як самостійні термінологічні одиниці. Як приклад можна привести наступні терміни:

**crop = врожай (рослина), competitive crops (конкурентні рослини), crop covers (матеріал для накривання врожаю (рослини)), crop husbandry costs (витрати по збиранню врожаю), crop marker (маркер для садіння рослин)*.

У зв'язку з цим виникає необхідність вирішити, чи слід спиратися лише на принцип частотності, чи необхідно брати до уваги якісь інші принципи, що допомогли б організувати відібраний матеріал відповідно до того, як він використовується. Аналіз вищеназваних

підходів показує необхідність їх поєднання і дозволяє виділити функціонально-змістовний підхід як основний.

Функціонально-змістовний підхід до відбору методичних термінів є двостороннім процесом і передбачає, з одного боку, відбір самих термінів, а з іншого, виявлення сфери використання тих або інших термінів, і передбачає тлумачення і опис їх значень (зміст) залежно від того, у якому розділі той або інший термін використовується (функціонує).

Відповідно до вибраного підходу викладачі агротехнічного коледжу відбирають розділи сільського господарства англійською мовою, які якнайповніше відображають проблеми викладання його в сільськогосподарських навчальних закладах і при роботі перекладачів у сфері професійної комунікації.

У процесі відбору використовуються наступні принципи:

1) актуальність відбірних матеріалів;
2) поширеність обраних розділів для підготовки фахівців в області агрономії в різних типах навчальних закладів, так і аспірантів по даній спеціальності.

Паралельно з відбором розділів здійснюється відбір найбільш уживаних термінів, які широко використовуються в англомовній літературі з сільського господарства. Як матеріал для відбору термінів використовуються статті із спеціалізованих журналів англійською мовою, монографії, що стосуються різних галузей сільського господарства, глосарії і спеціалізовані англійські словники по сільському господарству і прикладній лінгвістиці.

Відбір термінів здійснюється на основі таких критеріїв:

- частотність: відбираються терміни, які є найбільш частотними в межах певного розділу сільського господарства;
- відповідність темі: відбираються терміни, що відображають проблеми розуміння і перекладу;
- актуальність: перевага віддається термінам, що відображають сучасні розробки в даній науці або мають велике значення для її розуміння;
- практична значущість: у першу чергу в довідник включаються терміни, розуміння яких робить істотний вплив на переклад текстів.

Перешкодами на шляху до практичного опанування термінів, їх використання і опису є властивості термінів, які виявляються в їх реальному функціонуванні в рамках постійної концептуальної системи, що розвивається, елементи якої піддаються переосмисленню, вибудовуванню за принципом ієрархічної залежності, родовидових стосунків і бінарної опозиції. При використанні термінів доводиться постійно мати на увазі їх багатозначність (наявністю синонімічних дуплетів) для позначення одного і того ж поняття, відсутністю чітких, погоджених значень. Ці властивості протистоять теоретичним вимогам однозначності, визначеності, відсутності синонімії і експресивної модальності.

Проблеми ж при передачі значення того або іншого слова засобами іноземної мови пов'язані, перш за все, з неспівпадінням об'ємів значень слів у мовах. Це завдання ще більш ускладнюється при перекладі термінів, оскільки основною характеристикою терміну є його точність і стислість. Додаткові труднощі пов'язані із специфічною структурою англійських термінів, які утворюють лексичні ланцюжки і можуть мати декілька значень перед ключовим терміном *(timely cultivation – своєчасно проведені агротехнічні заходи, lawn seed industry – промислове виробництво насіння для газонів, dry-matter content, slow-growing seedlings, green-manuring croppings – переробка рослин на зелене добриво etc.).*

Перекладаючи такі терміни на українську мову виникає необхідність використовувати розгорнуті синтаксичні структури або підрядні речення, що робить переклад громіздким і розпливчатим.

В ідеальних випадках має бути встановлена взаємно-однозначна відповідність між поняттями і термінами в конкретної наочної області [7: 81].

При побудові понятійної системи будь-якої галузі знань природно враховувати вимоги лінгвістичної економії термінів. У випадку, що розглядається, на нашу думку, доцільно рекомендувати послідовність дій:

1. Дати чіткі формулювання базових понять і дефініції всіх базових термінів. Ці терміни повинні в максимальній мірі корелювати з термінами суміжних галузей науки.

2. Визначити допустиму долю сільськогосподарської термінології.

3. Визначити ієрархію понять і провести їх групуваннязгідно вимог теорії класифікації.

4. Відокремити терміни сільського господарства від термінів суміжних галузей, зокрема, механізації і зоотехніки.

5. Провести послідовне обговорення і розробку понять і дефініцій для кожного рівня пропонованої ієрархії.

6. Видати відповідний глосарій термінів.

Необхідно створювати термінологічні словники-мінімуми з кожної спеціальності, аби потім активізувати в текстах і вправах найбільш уживані терміни. Для відбору термінів необхідно застосовувати логіко-семантичне співвідношення професійного поняття і відповідного йому мовного знака.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гринев С.В. Введение в терминоведение / С.В. Гринев. – М.: Московский Лицей, 1993.
2. Гринев С.В. Исторический систематизированный словарь терминов терминоведения / С.В. Гринев. 2-е изд. – М., 2001.
3. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В.М. Лейчик. 2-е изд. – М.: КомКнига, 2006.
4. Шелов С.Д. Определение терминов и понятийная структура терминологии / С.Д. Шеллов. – СПб., 1998.
5. Teresa M. Cabre Terminology: theory, methods and applications/ JBPC/ the Netherlands, 1998.
6. Tammerman R. Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive approach. John Benjamins Publishing Company. USA, 2000.
7. Sager J.C. A Practical Course in Terminology Processing / J.C. Sager- Amsterdam, 1990.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лариса Помігуєва – аспірантка кафедри англійської філології Інституту іноземної філології Київського національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Наукові інтереси: терміносистеми англійської мови.

СИНОНІМІЧНІ ВІДНОШЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ НОМЕНКЛАТУРІ ССАВЦІВ

Наталія РИБАЛКА (Черкаси, Україна)

У статті розглянуто відношення синонімії в англійській номенклатурі ссавців. Обґрунтовано, що номенклатурні видові найменування ссавців, об'єднані синонімічними кореляціями, є дублетами. Проаналізовано відмінності між членами дублетних рядів у зазначеній номенклатурі з огляду на їхнє походження, структуру та мотиваційні механізми творення.

The article deals with synonymy in the English nomenclature of mammals. The author substantiates semantic equivalence of synonymy between corresponding species names. The differences in origin, structure and motivational mechanisms within synonymic groups are outlined.

Стрімкий розвиток науки та техніки в умовах сучасного інформаційного суспільства спровокував значне урізноманітнення та збільшення обсягу спеціальної лексики. Масове виникнення нових термінологічних одиниць призводить до розширення та більшого розгалуження терміносистем, які потребують упорядкування. Важливу роль у виконанні цього завдання відіграє теоретичне осмислення системних відношень між термінологічними одиницями різних галузей. Таким чином, актуальність дослідження системних зв'язків між елементами термінологічних систем різних типів зумовлена потребою з'ясувати особливості системної організації терміносистем як носіїв конденсованої і водночас максимально конкретної інформації про позначене, а також загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на зв'язок системно-функціональної природи лексем із мисленнєвими структурами й операціями.

Системність є однією з базових характеристик терміна, оскільки свого термінологічного значення він набуває саме в терміносистемі, яка слугує йому постійним контекстом. Як і будь-яка система, терміносистема базується на відношеннях між її елементами. Одним із типів таких відношень є парадигматика – зв'язки, які встановлюються на підставі варіативності, подібності, протилежності, похідності, включення, субкатегоризації мовних одиниць і виключать їхнє одночасне уживання в певній ситуації [5, 442]. Найбільш цікавими та різноплановими парадигматичними кореляціями в межах термінології як системи є